

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	19
Słowo wstępne	21
Słowo wstępne do trzeciego wydania	22
Słowo wstępne do czwartego wydania	22
CZĘŚĆ OGÓLNA PRAWA CYWILNEGO	23
Rozdział pierwszy	
Prawo cywilne w systemie prawa	25
1. Pojęcie prawa cywilnego	25
2. Zasada autonomii woli stron	26
3. Systematyka polskiego prawa cywilnego	27
3.1. Część ogólna	28
3.2. Prawo rzeczowe	28
3.3. Prawo zobowiązań	28
3.4. Prawo spadkowe	29
3.5. Prawo rodzinne i opiekuńcze	29
3.6. Inne działy prawa cywilnego	30
4. Źródła prawa cywilnego	30
Rozdział drugi	
Stosunek cywilnoprawny	33
1. Pojęcie stosunku cywilnoprawnego	33
2. Zdarzenia cywilnoprawne jako źródło stosunku cywilnoprawnego	33
3. Systematyka zdarzeń cywilnoprawnych	34
4. Elementy stosunku cywilnoprawnego	35
Rozdział trzeci	
Podmioty stosunków cywilnoprawnych	37
1. Pojęcie podmiotu stosunku cywilnoprawnego	37
2. Osoby fizyczne	38
2.1. Zdolność prawna	38
2.2. Początek i koniec osoby fizycznej	38
2.3. Indywidualizacja osób fizycznych	39
2.4. Zdolność do czynności prawnych	41
2.4.1. Pełna zdolność do czynności prawnych	42
2.4.2. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	42
2.4.3. Brak zdolności do czynności prawnych	43
3. Osoby prawne	44
3.1. Pojęcie osoby prawnej	44
3.2. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osób prawnych	45

3.3. Typy osób prawnych.....	47
3.4. Przedsiębiorcy i ich oznaczenia	48

Rozdział czwarty

Przedmioty stosunków cywilnoprawnych	49
---	-----------

1. Pojęcie przedmiotu stosunku cywilnoprawnego.....	49
2. Rzecz.....	49
3. Część składowa rzeczy	50
4. Przynależność rzeczy.....	50
5. Samodzielny lokal mieszkalny i lokal o innym przeznaczeniu.....	51
6. Pożytki.....	51
7. Pieniądz.....	51
8. Papiery wartościowe.....	52
9. Dobra niematerialne o charakterze intelektualnym.....	53
10. Przedmioty zbiorcze	53
11. Surogat i surogacja.....	54

Rozdział piąty

Prawa podmiotowe	55
-------------------------------	-----------

1. Uwagi ogólne	55
2. Nabycie prawa podmiotowego.....	56
3. Klasyfikacja praw podmiotowych.....	57

Rozdział szósty

Ochrona praw podmiotowych.....	59
---------------------------------------	-----------

1. Uprawnienie, roszczenie, zarzut	59
2. Wykonywanie i nadużycie praw podmiotowych.....	60
3. Ochrona praw podmiotowych przez państwo.....	62
4. Ochrona praw (dóbr) osobistych.....	63
5. Ciężar dowodu, domniemanie	64
6. Pomoc własna	65
6.1. Samopomoc.....	65
6.2. Samoobrona	66

Rozdział siódmy

Czynności prawne.....	67
------------------------------	-----------

1. Pojęcie czynności prawnej.....	67
2. Oświadczenie woli.....	68
3. Chwila złożenia oświadczenia woli	69
4. Odwołanie oświadczenia woli.....	70
5. Tłumaczenie oświadczeń woli	71
6. Wady oświadczenia woli.....	71
6.1. Brak świadomości lub swobody w powzięciu decyzji i wyrażeniu woli	72
6.2. Pozorność oświadczenia woli	72
6.3. Błąd	73
6.4. Bezprawna groźba.....	74
7. Przesłanki ważności czynności prawnej	74
8. Względna bezskuteczność	75
9. Składniki czynności prawnej.....	76
10. Forma czynności prawnych.....	77
11. Postacie czynności prawnych.....	79

11.1. Czynności prawne jednostronne, dwustronne (wielostronne) oraz uchwały	80
11.2. Czynności prawne między żyjącymi i na wypadek śmierci	80
11.3. Czynności prawne konsensualne i realne	80
11.4. Czynności prawne rozporządzające i zobowiązujące	81
11.5. Czynności prawne odpłatne i nieodpłatne	82
11.6. Czynności prawne przysparzające	82
11.7. Czynności prawne kauzalne (przyczynowe) i abstrakcyjne (oderwane)	82

Rozdział ósmy

Zawarcie umowy	84
-----------------------------	-----------

Rozdział dziewiąty

Przedstawicielstwo	86
---------------------------------	-----------

1. Pojęcie przedstawicielstwa	86
2. Źródła umocowania	88
3. Przesłanki skuteczności działania przedstawiciela	88
4. Przedstawicielstwo ustawowe	90
5. Pełnomocnictwo	91
6. Udzielenie i wygaśnięcie pełnomocnictwa	92
7. Rodzaje i forma pełnomocnictw	93
8. Pełnomocnictwo w administracji	94
9. Prokura	94

Rozdział dziesiąty

Terminy w prawie cywilnym i sposoby ich obliczania	95
---	-----------

Rozdział jedenasty

Upływ czasu w prawie cywilnym	96
--	-----------

1. Uwagi ogólne	96
2. Przedawnienie	97
2.1. Cel instytucji przedawnienia	97
2.2. Pojęcie przedawnienia roszczeń	98
2.3. Terminy przedawnienia	99
2.4. Skutki przedawnienia	99
2.5. Bieg przedawnienia	100
2.6. Zawieszenie biegu przedawnienia	101
2.7. Wstrzymanie zakończenia biegu przedawnienia	101
2.8. Przerwa biegu przedawnienia	102
2.9. Przedawnienie roszczeń stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem	102
3. Terminy zawite	102

PRAWO RZECZOWE	105
-----------------------------	------------

Rozdział pierwszy

Pojęcie prawa rzeczowego	107
---------------------------------------	------------

1. Prawo rzeczowe w znaczeniu przedmiotowym i podmiotowym	107
2. Bezwzględny charakter praw rzeczowych	109
3. Przejrzystość katalogu i dostrzegalność praw rzeczowych	110
4. Podział praw rzeczowych	111

Rozdział drugi

Rzecz jako przedmiot prawa rzeczowego	113
--	------------

1. Rzecz	113
2. Część składowa rzeczy	114

3. Samodzielny lokal mieszkalny i lokal o innym przeznaczeniu.....	115
4. Przynależność rzeczy.....	116
Rozdział trzeci	
Pojęcie i rodzaje własności.....	118
1. Pojęcie własności.....	118
2. Rodzaje własności.....	120
2.1. Własność prywatna.....	120
2.2. Własność państwowa.....	120
2.3. Własność komunalna.....	121
2.4. Własność kościołów i związków wyznaniowych.....	121
Rozdział czwarty	
Treść i wykonywanie własności.....	122
1. Granice prawa własności.....	122
2. Ustawowe ograniczenie własności.....	124
3. Obowiązek powstrzymania się od działań zakłócających korzystanie z nieruchomości sąsiednich.....	125
4. Służebność drogi koniecznej.....	127
5. Zakaz dokonywania robót ziemnych, które grożą nieruchomości sąsiedniej utratą oparcia.....	128
6. Sposób korzystania z nieruchomości ze względu na potrzeby gruntów sąsiednich.....	129
7. Stosunki graniczne.....	130
Rozdział piąty	
Nabycie i utrata własności.....	132
1. Ogólna charakterystyka nabycia i utraty własności.....	132
2. Pierwotne i pochodne nabycie własności.....	133
3. Sposoby nabycia własności.....	134
4. Przeniesienie własności.....	135
5. Zasiedzenie.....	138
6. Inne wypadki nabycia i utraty własności.....	140
6.1. Porzucenie i zawłaszczenie rzeczy ruchomej.....	140
6.2. Znalezienie.....	141
6.3. Nabycie pożytków naturalnych.....	141
6.4. Połączenie, przetworzenie i pomieszanie.....	142
Rozdział szósty	
Współwłasność.....	143
1. Pojęcie i charakterystyka współwłasności.....	143
2. Współwłasność wynikająca ze wspólności majątkowej między małżonkami.....	145
3. Współwłasność wspólników spółki cywilnej.....	145
4. Współwłasność w częściach ułamkowych.....	146
4.1. Udziały we współwłasności.....	147
4.2. Rodzaje współwłasności w częściach ułamkowych.....	148
4.3. Zarząd rzeczą wspólną.....	149
4.4. Treść i wykonywanie uprawnień oraz obowiązków.....	149
4.5. Zniesienie współwłasności.....	151
Rozdział siódmy	
Ochrona własności.....	154
1. Ogólna charakterystyka ochrony własności.....	154
2. Roszczenie windykacyjne.....	155

3. Roszczenie negatoryjne.....	155
4. Roszczenia uzupełniające oraz roszczenia o zwrot nakładów	156
5. Roszczenie o przeniesienie własności zajętej działki	157

Rozdział ósmy

Użytkowanie wieczyste	158
1. Pojęcie użytkowania wieczystego	158
2. Przedmiot użytkowania wieczystego	159
3. Podmioty wieczystego użytkowania.....	159
4. Treść użytkowania wieczystego.....	159
5. Ustanowienie, przeniesienie, rozwiązanie i wygaśnięcie wieczystego użytkowania	161
6. Ochrona użytkowania wieczystego	162

Rozdział dziewiąty

Prawa rzeczowe ograniczone.....	163
1. Pojęcie ograniczonych praw rzeczowych	163
2. Ustanowienie, zmiana, przeniesienie i wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych.....	164
3. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych.....	165
4. Ochrona ograniczonych praw rzeczowych.....	166
5. Użytkowanie	167
6. Służebność.....	168
7. Zastaw	171
8. Hipoteka	172
9. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	173

Rozdział dziesiąty

Posiadanie i dzierżenie	175
1. Pojęcie posiadania	175
2. Pojęcie dzierżenia	179
3. Zdolność do posiadania	180
4. Nabycie, przeniesienie i utrata posiadania	180
5. Znaczenie posiadania	182

Rozdział jedenasty

Ochrona posiadania i dzierżenia	184
1. Ochrona posiadania.....	184
2. Ochrona służebności.....	187
3. Ochrona dzierżenia	187

Rozdział dwunasty

Księgi wieczyste	189
-------------------------------	------------

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ

I. CZĘŚĆ OGÓLNA.....	191
-----------------------------	------------

Rozdział pierwszy

Prawo zobowiązań w ogólności	193
---	------------

Rozdział drugi

Źródła i systematyka prawa zobowiązań.....	195
---	------------

Rozdział trzeci

Zobowiązanie.....	196
--------------------------	------------

1. Pojęcie zobowiązania	196
2. Uprawnienia wierzyciela	198
3. Odpowiedzialność dłużnika	200
3.1. Dług a odpowiedzialność	200
3.2. Odpowiedzialność osobista	201
3.3. Odpowiedzialność rzeczowa	203

Rozdział czwarty

Zobowiązania niezupełne

1. Pojęcie zobowiązania niezupełnego	205
2. Rodzaje zobowiązań niezupełnych	206
2.1. Zobowiązania, w których roszczenie uległo przedawnieniu	206
2.2. Zobowiązania z gry i zakładu	207
2.3. Zobowiązania, przy których spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współżycia społecznego	208

Rozdział piąty

Świadczenie

1. Świadczenie jako przedmiot zobowiązania	210
1.1. Świadczenie	210
1.2. Postacie świadczenia	211
1.3. Oznaczenie świadczenia	212
1.4. Możliwość spełnienia świadczenia	213
2. Rodzaje świadczeń	214
2.1. Świadczenia podzielne i niepodzielne	214
2.2. Świadczenia jednorazowe, ciągłe, okresowe	215
2.2.1. Świadczenie jednorazowe	215
2.2.2. Świadczenie ciągłe	215
2.2.3. Świadczenie okresowe	215
2.3. Świadczenia oznaczone indywidualnie i rodzajowo	216
2.3.1. Świadczenia oznaczone indywidualnie	216
2.3.2. Świadczenia oznaczone rodzajowo	216
3. Świadczenie pieniężne	217
3.1. Przedmiot świadczenia w zobowiązaniu pieniężnym	217
3.2. Zobowiązania pieniężne w obrocie prawnym	218
3.3. Pieniądz i jego wartość	218
3.4. Zasada nominalizmu i waloryzacji	219
4. Odsetki	220

Rozdział szósty

Odszkodowanie

1. Pojęcie szkody	223
2. Przyczyny powodujące obowiązek odszkodowania	224
3. Funkcje odpowiedzialności odszkodowawczej	225
4. Przesłanki i podstawy odpowiedzialności	226

Rozdział siódmy

Ustalenie wysokości szkody i odszkodowania

1. Ustalenie wysokości szkody	228
2. Wysokość odszkodowania	229
2.1. Umowne ograniczenie wysokości odszkodowania	230
2.2. Ograniczenie wysokości odszkodowania wynikające z ustawy	230

3. Ograniczenie wysokości odszkodowania przez organ orzekający o obowiązku naprawienia szkody	231
3.1. Konieczność faktyczna	231
3.2. Kompensacja korzyści z uszczerbkiem	232
3.3. Przyczynienie się poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody	232
3.4. Uprawnienie do miarkowania wysokości odszkodowania	233
4. Sposób naprawienia szkody	234
5. Zakres i sposób naprawienia szkody na osobie i w razie śmierci poszkodowanego oraz naprawienie krzywdy	235

Rozdział ósmy

Wielość podmiotów stosunku zobowiązaniowego	237
--	------------

1. Uwagi ogólne	237
2. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	238
3. Zobowiązania solidarne	239
3.1. Istota solidarności	239
3.2. Prawo reprezentacji	241
3.3. Cel zobowiązań solidarnych	241
3.4. Źródła powstania zobowiązań solidarnych	242
4. Regresy	243
5. Solidarność nieprawidłowa	244

Rozdział dziewiąty

Powstanie zobowiązań	246
-----------------------------------	------------

Rozdział dziesiąty

Umowa jako źródło zobowiązania	248
---	------------

1. Pojęcie umowy	248
2. Zasada swobody umów i jej ograniczenia	249
3. Forma umów	251
4. Rodzaje umów	252
5. Umowy losowe	252
6. Umowy nazwane	253
7. Umowy nienazwane	253
8. Umowy mieszane	253
9. Umowy odnoszące się do osób trzecich	254
9.1. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	254
9.2. Umowa o zwolnienie dłużnika przez osobę trzecią od obowiązku świadczenia	255
9.3. Umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej	255
10. Umowa przedwstępna	256
11. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	258
11.1. Uwagi ogólne	258
11.2. Zadatek	259
11.3. Umowne prawo odstąpienia	260
11.4. Odstępne	261
11.5. Kara umowna	262

Rozdział jedenasty

Czyny niedozwolone	263
---------------------------------	------------

1. Uwagi ogólne	263
2. Odpowiedzialność za własne czyny	265

2.1. Obrona konieczna	267
2.2. Stan wyższej konieczności	267
2.3. Dozwolona samopomoc	268
2.4. Zgoda poszkodowanego	268
2.5. Niepoczytalność	268
2.6. Osoby niepełnoletnie	269
2.7. Osoby, które z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego nie mogą kierować swym postępowaniem	269
3. Odpowiedzialność za cudze czyny	269
3.1. Odpowiedzialność osób zobowiązanych do nadzoru	270
3.2. Odpowiedzialność za czyny osób, którymi się posłużono	271
3.3. Odpowiedzialność za podwładnego	271
4. Odpowiedzialność organów wykonujących władzę publiczną	272
5. Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy	274
5.1. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez zwierzęta	275
5.2. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem czegoś z pomieszczenia	275
5.3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną zawaleniem się budowli	276
6. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z ruchem przedsiębiorstw i użyciem sił przyrody	277
7. Odpowiedzialność posiadaczy mechanicznych środków komunikacji	278
8. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	280
9. Zagadnienia szczególne związane z czynami niedozwolonymi	281
9.1. Bezpośrednie zagrożenie nastąpienia szkody	281
9.2. Zbieg odpowiedzialności <i>ex delicto</i> i <i>ex contractu</i>	282
9.3. Przedawnienie roszczeń z czynów niedozwolonych	282
Rozdział dwunasty	
Bezpodstawne wzbogacenie	284
Rozdział trzynasty	
Nienależne świadczenie	286
1. Pojęcie nienależnego świadczenia i jego unormowanie	286
2. Niegodziwe świadczenie	287
Rozdział czternasty	
Wykonanie zobowiązań	288
1. Uwagi ogólne	288
2. Przedmiot wykonania	289
3. Osoby uczestniczące w wykonaniu zobowiązania	289
4. Miejsce wykonania zobowiązania	290
5. Termin wykonania zobowiązania	291
6. Zarachowanie zapłaty	292
7. Prawo zatrzymania	293
8. Dowód wykonania zobowiązań	294
Rozdział piętnasty	
Skutki niewykonania zobowiązań umownych	295
1. Uwagi ogólne	295
2. Przestanki odpowiedzialności dłużnika	297
3. Wina dłużnika	298

4. Odpowiedzialność dłużnika za osoby trzecie	299
5. Ciężar dowodu	300
6. Niemożliwość świadczenia.....	301
6.1. Niemożliwość świadczenia, za którą dłużnik nie odpowiada.....	302
6.2. Niemożliwość świadczenia, za którą dłużnik odpowiada	302
7. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	303
8. Kara umowna.....	305
9. Zwłoka wierzyciela	307

Rozdział szesnasty

Wygaśnięcie zobowiązań.....	309
1. Pojęcie i przyczyny wygaśnięcia zobowiązań	309
2. Świadczenie w miejsce wykonania	310
3. Odnowienie.....	310
4. Potrącenie.....	311
5. Dobrowolne zwolnienie z długu	312
6. Złożenie do depozytu sądowego.....	313
7. Niemożliwość świadczenia.....	315
8. Rozwiązanie stosunku prawnego.....	316
9. Klauzula <i>rebus sic stantibus</i>	316
10. Inne wypadki wygaśnięcia zobowiązania	316

Rozdział siedemnasty

Zmiana wierzyciela lub dłużnika	317
1. Uwagi ogólne o przejściu praw i obowiązków wynikających ze zobowiązań	317
2. Przelew wierzytelności.....	318
3. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela	320
3.1. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy umowy zawartej z wierzycielem	320
3.2. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy umowy zawartej z dłużnikiem	321
3.3. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela	322
4. Przejęcie długu	322
5. Przystąpienie do długu	324

Rozdział osiemnasty

Ochrona wierzycieli w razie niewypłacalności dłużnika.....	326
1. Pojęcie i cel ochrony	326
2. Przesłanki zaskarżenia czynności dłużnika	327
3. Wykonanie prawa zaskarżenia czynności dłużnika.....	328

PRAWO ZOBOWIĄZAŃ

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA.....	331
-----------------------------------	------------

Rozdział dziewiętnasty

Systematyka części szczegółowej	333
--	------------

Rozdział dwudziesty

Umowy służące przenoszeniu praw	334
1. Umowa sprzedaży	334
1.1. Zagadnienia ogólne	334
1.2. Cena w umowie sprzedaży	335

1.3. Forma sprzedaży	336
1.4. Obowiązki stron	336
1.5. Rękojmia za wady	337
1.6. Gwarancja jakości	339
1.7. Szczególne rodzaje sprzedaży	340
1.7.1. Sprzedaż na raty	340
1.7.2. Sprzedaż z zastrzeżeniem prawa własności	341
1.7.3. Sprzedaż na próbę	341
1.7.4. Sprzedaż z zastrzeżeniem prawa odkupu	342
1.7.5. Prawo pierwokupu	342
2. Umowa zamiany	343
3. Umowa dostawy	344
4. Umowa kontraktacji	344
5. Umowa darowizny	344
Rozdział dwudziesty pierwszy	
Umowy regulujące używanie rzeczy i praw	347
1. Umowa najmu	347
2. Umowa dzierżawy	349
3. Umowa leasingu	350
4. Umowa użyczenia	351
Rozdział dwudziesty drugi	
Umowy odnoszące się do świadczenia usług	353
1. Umowa o dzieło	353
2. Umowa o roboty budowlane	354
3. Umowa zlecenia	355
4. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	356
5. Umowa agencyjna	357
6. Umowa komisu	358
7. Umowa przechowania	358
8. Umowa składu	359
9. Umowa przewozu	359
10. Umowa spedycji	362
11. Odpowiedzialność, prawo zastawu i przedawnienie roszczeń utrzymujących hotele i inne podobne zakłady	363
Rozdział dwudziesty trzeci	
Umowy regulujące stosunki kredytowe i rachunku bankowego	365
1. Umowa pożyczki	365
2. Umowa kredytu bankowego	366
3. Umowa rachunku bankowego	367
Rozdział dwudziesty czwarty	
Umowy spełniające funkcje alimentacyjne	368
1. Umowa renty	368
2. Umowa dożywocia	369
Rozdział dwudziesty piąty	
Umowa spółki cywilnej	371
1. Uwagi ogólne o spółkach	371
2. Spółka cywilna	371

Rozdział dwudziesty szósty	
Umowa ubezpieczenia	374
Rozdział dwudziesty siódmy	
Przekaz i papiery wartościowe	376
1. Przekaz	376
2. Papiery wartościowe	378
Rozdział dwudziesty ósmy	
Umowy i czynności prawne spełniające funkcje pomocnicze w dziedzinie zobowiązań	380
1. Umowa poręczenia	380
2. Ugoda	381
3. Przyrzeczenie publiczne	382
PRAWO SPADKOWE	385
Rozdział pierwszy	
Pojęcie i funkcje prawa spadkowego	387
Rozdział drugi	
Spadek	390
Rozdział trzeci	
Dziedziczenie	393
Rozdział czwarty	
Dziedziczenie ustawowe	397
1. Uwagi ogólne	397
2. Dziedziczenie spadkobierców grupy pierwszej	398
3. Dziedziczenie spadkobierców grupy drugiej	399
4. Dziedziczenie spadkobiercy grupy trzeciej i czwartej – gminy i Skarbu Państwa	400
5. Dziedziczenie ustawowe w razie przysposobienia	400
6. Zagadnienia związane z dziedziczeniem ustawowym małżonka	401
7. Sytuacja dziadków spadkodawcy	402
Rozdział piąty	
Testament	403
1. Testament jako czynność prawna	403
2. Forma testamentu	406
2.1. Testamenty zwykłe	406
2.1.1. Testament własnoręczny	406
2.1.2. Testament notarialny	407
2.1.3. Testament allograficzny	407
2.2. Testamenty szczególne	408
2.2.1. Testament ustny	408
2.2.2. Testament sporządzony na polskim statku morskim lub powietrznym	409
2.2.3. Testament wojskowy	409
3. Świadkowie testamentów zwykłych i szczególnych	410
Rozdział szósty	
Rozrządzenie testamentowe	411
1. Ustanowienie spadkobiercy	411
1.1. Podstawienie	412

1.2. Przyrost	412
1.3. Uprawnienia dziadków do otrzymania środków utrzymania	412
2. Zapis	413
3. Polecenie	414
4. Wykonawca testamentu	415
Rozdział siódmy	
Zachowek	416
Rozdział ósmy	
Stanowisko prawne spadkobiercy	419
1. Przyjęcie i odrzucenie spadku	419
2. Stwierdzenie nabycia spadku i ochrona spadkobiercy	421
3. Odpowiedzialność za długi spadkowe	423
Rozdział dziewiąty	
Dział spadku	424
Rozdział dziesiąty	
Umowy dotyczące spadku	427
Rozdział jedenasty	
Dziedziczenie gospodarstw rolnych oraz wkładów gruntowych w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych	429
PRAWO RODZINNE I OPIEKUŃCZE	433
Rozdział pierwszy	
Uwagi ogólne	435
Rozdział drugi	
Małżeństwo	438
1. Zawarcie małżeństwa	438
1.1. Przesłanki konieczne dla zawarcia małżeństwa	438
1.2. Przesłanki porządkowe przy zawarciu małżeństwa	440
1.3. Zakazy zawarcia małżeństwa	442
2. Unieważnienie małżeństwa	444
2.1. Uwagi wprowadzające	444
2.2. Podstawy unieważnienia małżeństwa	444
2.2.1. Wady oświadczenia woli	444
2.2.2. Brak przepisanej wieku po stronie choćby jednej z osób	445
2.2.3. Ubezważnienie całkowite	445
2.2.4. Choroba psychiczna albo niedorozwój umysłowy	445
2.2.5. Pozostawanie w poprzednio zawartym związku małżeńskim	445
2.2.6. Pokrewieństwo i powinowactwo	446
2.2.7. Stosunek przysposobienia	446
2.2.8. Braku pełnomocnictwa do zawarcia małżeństwa	446
2.3. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu	446
2.4. Postępowanie i skutki unieważnienia małżeństwa	447
3. Prawa i obowiązki małżonków	448
3.1. Równość praw i obowiązków	448
3.2. Rozstrzyganie o istotnych sprawach rodziny	449
3.3. Nazwisko małżonków	449
3.4. Nakazanie wypłaty wynagrodzenia albo innych należności	449

3.5. Upoważnienie do działania za współmałżonka	450
3.6. Odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny.....	450
3.7. Zamieszkanie	451
Rozdział trzeci	
Małżeński ustrój majątkowy	452
1. Współwłasność wynikająca ze wspólności majątkowej między małżonkami.....	452
2. Majątek osobisty	455
3. Zmiana lub wyłączenie wspólności ustawowej.....	456
4. Ustanie wspólności majątkowej w czasie trwania małżeństwa	457
5. Skutki ustania wspólności ustawowej	458
Rozdział czwarty	
Ustanie małżeństwa.....	460
1. Ustanie małżeństwa z powodu śmierci lub uznania jednego z małżonków za zmarłego.....	460
2. Rozwód	461
Rozdział piąty	
Separacja.....	465
1. Uwagi ogólne	465
2. Separacja jako instytucja prawna	466
3. Skutki orzeczenia separacji.....	468
4. Postępowanie w sprawach o separację.....	470
Rozdział szósty	
Pochodzenie dziecka	472
1. Macierzyństwo.....	472
2. Ojcostwo	473
2.1. Ustalenie ojcostwa w drodze domniemania.....	473
2.2. Ustalenie ojcostwa przez uznanie dziecka	475
2.3. Sądowe ustalenie ojcostwa	476
Rozdział siódmy	
Stosunki między rodzicami a dziećmi.....	478
1. Nazwisko dziecka.....	478
1.1. Dzieci wspólne małżonków.....	478
1.2. Nazwisko dziecka uznanego.....	479
1.3. Nazwisko dziecka w razie sądowego ustalenia ojcostwa.....	479
1.4. Nazwisko dziecka, którego ojciec nie jest znany	479
1.5. Nazwisko dziecka, którego rodzice nie są znani	480
1.6. Nadanie dziecku nazwiska przez męża matki	480
2. Prawa i obowiązki między rodzicami i dziećmi.....	480
3. Władza rodzicielska	481
3.1. Pojęcie, powstanie i ustanie władzy rodzicielskiej	481
3.2. Treść władzy rodzicielskiej	483
3.2.1. Piecza nad osobą dziecka.....	483
3.2.2. Piecza nad majątkiem dziecka	484
3.2.3. Reprezentacja dziecka.....	484
3.3. Uprawnienie sądu opiekuńczego do ingerowania	485
3.3.1. Ograniczenie władzy rodzicielskiej	486
3.3.2. Zawieszenie władzy rodzicielskiej.....	486

3.3.3. Pozbawienie władzy rodzicielskiej.....	487
3.3.4. Umieszczenie w rodzinie zastępczej	487
Rozdział ósmy	
Przysposobienie	489
1. Pojęcie i funkcja przysposobienia	489
2. Przesłanki przysposobienia	490
2.1. Osoba przysposabiana.....	490
2.2. Dobro osoby przysposabianej.....	490
2.3. Różnica wieku między przysposabiającym a przysposabianym	491
2.4. Zdolność prawna osoby przysposabiającej	491
2.5. Zgoda osób, których przysposobienie bezpośrednio dotyczy	491
3. Rodzaje przysposobienia	492
3.1. Przysposobienie pełne.....	492
3.2. Przysposobienie niepełne	493
3.3. Przysposobienie całkowite.....	494
4. Ustanie przysposobienia	494
Rozdział dziewiąty	
Obowiązek alimentacyjny	496
1. Pojęcie i funkcja obowiązku alimentacyjnego	496
2. Osoby uprawnione i zobowiązane do alimentacji	498
2.1. Zobowiązania alimentacyjne między małżonkami.....	499
2.2. Zobowiązanie alimentacyjne względem niesamodzielnych dzieci.....	500
2.3. Zobowiązanie alimentacyjne między innymi krewnymi	500
2.4. Zobowiązania alimentacyjne między rodzeństwem.....	501
2.5. Zobowiązania alimentacyjne między stronami stosunku przysposobienia.....	501
2.6. Obowiązek alimentacyjny między ojczymem lub macochą a pasierbem	501
2.7. Roszczenia matki względem ojca jej dziecka, niebędącego jej mężem, o pokrycie wydatków związanych z ciążą i porodem	502
3. Roszczenie zwrotne (regresowe).....	503
Rozdział dziesiąty	
Opieka i kuratela	504
1. Ogólna charakterystyka opieki i kurateli	504
2. Opieka	504
3. Nadzór nad sprawowaniem opieki.....	507
4. Zwolnienie opiekuna i ustanie opieki.....	508
5. Kuratela	508
Literatura	511